

MANIFEST SCÉNOGRAFIE BEZ HRANIC

Tento manifest se
scénografií, která se
za divadelní budovy
a život. Abyste této
lépe porozumět, prov
jejími kategoriemi

Když se ti zdá, že je něco zvláštní, a rozhodneš se to umístit na scénu, znamená to, že to vyjmeš ze života (pokud tedy taky nežiješ na scéně, což můžeš) a umístíš to do nějakého umělého prostředí. Ok, tohle vyčlenění je vlastně zastaralé. Když se ti zdá, že je zvláštní všechno, můžeš se radostně potulovat světem a podívat se, nepotřebuješ s tím dělat nic (pokud to tedy není tvůj koníček). Znamená to, že ses narodil* a s estetickým úhlem pohledu, který tě trochu vytrhuje z každodenního života – můžeš si užívat všechny tyto zážitky krásy (*) jen sám*sama pro sebe, můžeš si najít podobně naladěné přátele a přítelkyně nebo můžeš své zážitky zkusit sdílet v nějakém kontextu, například v divadle. Může to ale také znamenat jenom to, že jsi naživu, toť vše.

* Podstatou scénografie není jen vytváření krásy, ale my to jaksi krásou nazýváme, i když nastavujeme zrcadla absurditě, bolesti, rozkladu, růstu a procesům života (tohle je ostatně umělecký text).

Scénografie je tvůj problém / tvůj koníček

ŽIVÁ SCÉNOGRAFIE

Pes, který se na scéně náhle během představení objeví, může být jednoduše chápán jako Živá scénografie. Jeho živost je evidentní, protože se hýbe a občas vydává nějaké zvuky. Igelitový sáček, který náhle odfouknutý průvanem padá po straně scény, se také může stát aktérem.¹ Dvě věci, které mají podobnou kvalitu a které leží vedle sebe, k tobě mohou „promlouvat“ o své (například vizuální) podobnosti, stejně jako dvě naprosto odlišné věci mohou „zamlčovat“ svůj společný původ (například že byly obě vyrobeny v Číně a že obě cestovaly do tvé země a že se obě před tebou objevily ve stejný okamžik).

¹ Odpad obecně má svou vlastní choreografii – igelitové sáčky se vždycky pohybují v různých pózách, a když zaťouká vítr, každý z nich se roztančí svým vlastním způsobem.

[všichni jsme odlišní]

Je na tobě, co zaslechneš, čeho si všimneš a co chceš zahrnout do okruhu Živé scénografie.

Ale pamatuj: každý objekt má svůj vlastní život, svou vlastní historii a smysl existence (mimo všechnen lidský úsudek).

To je důvod, proč je Živá scénografie hlavní kategorií, která zahrnuje spoustu dalších.

Věc není povinná udržet lidská tajemství a neměří se tím její hodnota. Má právo na samotu a nezávislost.

POTENCIÁLNÍ SCÉNOGRAFIE

Když na ulici mezi listy magnolií uvidíš třpytivý skateboard nebo zaslechneš zvuk brokolice vařené v parním hrnci od Tefalu, mohou k tobě tyto momenty z dosud neznámého důvodu promlouvat více než jiné dojmy.

[každý je přitahován jinými věcmi]²

Takže možná budeš chtít sdílet tyhle dojmy s druhými, například dostat je na jevišti a použít je jako Scénografii. Jakmile je například třpytivý skateboard nebo parní hrnec od Tefalu umístěn na scénu, přestává být Potenciální scénografií a stává se Živou scénografií. Dej pozor, občas taková velká změna prostředí může ovlivnit jejich zjev, takže mohou přestat být tak zvláštní. Aby ses tomuto problému vyhnul*a, musíš počítat s tím, že různé věci mají různé potřeby.

[tak jako my]

SCÉNOGRAFIE SE SPECIÁLNÍMI POTŘEBAMI

Když budeš chtít něco použít jako Scénografii, budeš se o to pravděpodobně muset postarat. Například černé silikonové kaluže je třeba před představením pečlivě omýt alkoholem, zatímco sliz bys měl*a vařit s určitým množstvím PVA lepidla, aktivátoru slizu a pěny na holení a měl*a bys při jeho přípravě dodržovat určené pořadí jednotlivých kroků. Někdy objevíš tyto potřeby až v procesu, nebudeš je moci znát předem. Některé věci mohou mít manuály, kde je napsáno, co přesně bys měl*a dělat, aby jejich performance byla co nejlepší.

Pamatuj: scénografie vyžaduje spoustu péče.

[tak jako my]

Někdy možná budeš chtít něco použít jako Scénografii, ale potřeby toho objektu budou tak specifické, že se rozhodneš [zatím] jeho potenciálu nevyužít. Například proto, že by to mohlo ovlivnit tvůj „osobní život“ (*), finanční nebo sociální situaci tak drasticky, že by to byl příliš velký závazek. Někdy to může být závazek natolik velký, že ho nebudeš moci unést z jednoho místa na druhé, jako je například magnolie při západu slunce. Nebo jako je velká socha Zubra na hranicích Běloruska a Polska. V takovém okamžiku [kdy není ani možné použít něco, co bys chtěl*a použít] vzniká

* Proč osobní život v uvozovkách? Protože někteří lidé nemají osobní život mimo Scénografii (viz Zabíjející scénografie).

ZAKOŘENĚNÁ ČI ZAKOTVENÁ SCÉNOGRAFIE

[příklad Zakořeněné scénografie: strom, příklad Zakotvené scénografie: loď]

[Zakotvená scénografie se může změnit v Krádejší scénografii během aktu vandalismu]

PUŠKINOVSKÁ SCÉNOGRAFIE

vzniká, když je kočka zasažena Zakořeněnou scénografií.

*Na břehu moře dub zelený
a zlatý řetěz na dubu tom
Na řetěz uvázan kocour učený
nocí i dnem obchází strom
Doprava kráčí – písničky prozpěvuje
Doleva kráčí – pohádky vypravuje
(Puškin – Ruslan a Ludmila)*

EMANCIPOVANÁ SCÉNOGRAFIE

To je, když máš králíka a chceš ho využít jako Scénografii, ale on ti uteče.

Pamatuj: tento manifest se jmenuje Scénografie bez hranic, aby se tím ilustrovala tendence lidského myšlení chápat se moci nad vším na světě.

SENZITIVNÍ SCÉNOGRAFIE

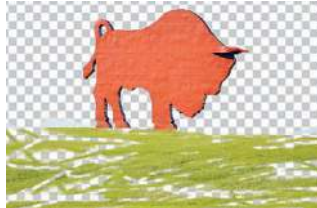
V divadle se běžně užívají technologie a jsou často brány jako samozřejmost. Technické vybavení ale není jen sada nástrojů – patří k Senzitivní scénografii. Obvykle tato Scénografie obsahuje různé nezávislé entity, které společně performují, aby dosáhly určitého cíle, který obvykle slouží našim potřebám. Například všechny performují a reagují na sebe, aby se rozsvítila světla. Může se ti to zdát snadné – rozsvítil světlo, ale zkus pomyslet, kolik nelidských aktérů se podílí na tomto aktu:

v tvém pokoji?
v divadelním zákulisí?
v supermarketu?

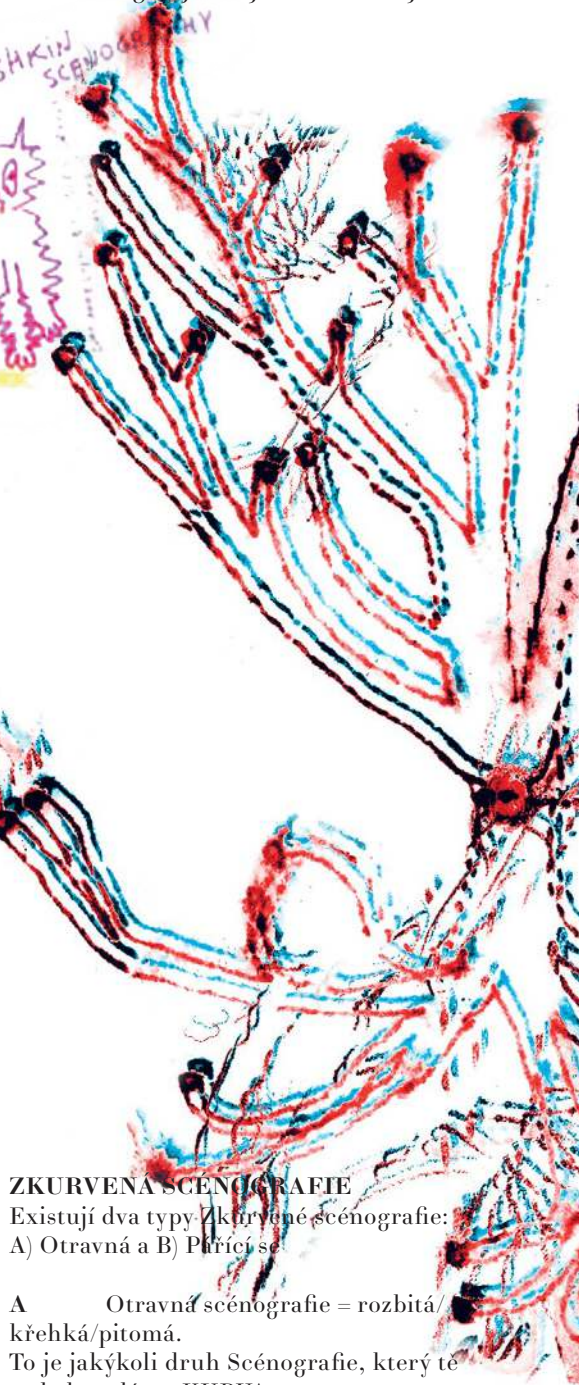
Možná si myslíš, že takový akt je performován pouze nepatrným pohybem jednoho z tvých dvaceti prstů*, ale ve skutečnosti jsi jen posledním prvkem v okruhu.

Často takovou Scénografii zažíváme a interagujeme s ní v našem každodenním životě ve městech: v metru, na přechodech, v našich domech. Musel*a jsi někdy na veřejných toaletách mávat rukama jako nebohé ptáče, protože se světlo automaticky zhasínalo? To byla interakce se Senzitivní scénografií.

* Nepočítá se nos, který ti také může pomoci v situaci, kdy jsou tvé ruce a nohy zaměstnány jinou aktivitou.

Když jsem jela vlakem do Haagu, Theresa mi psala, že si někdo dělal srandu, že v Holandsku mají na všechno knoflík. Když jsem přijela do Haagu, zjistila jsem, že to tak je.

ZKURVENÁ SCÉNOGRAFIE

Existují dva typy Zkřivené scénografie: A) Otravná a B) Pářící se

A Otravná scénografie = rozbitá/křehká/pitomá. To je jakýkoli druh Scénografie, který tě vede k nadávce KURVA. Například když vytvoříš nádhernou ikebana z odpadků a musíš ji po každé zkoušce opravovat. Nebo když dlouho vaříš sliz a on se furt nechce dodělat, takže půlku zkoušky strávíš s lepkavou hmotou na rukách, nadáváním a upadáním do deprese. (Tahle kategorie se často pojí se Scénografií se speciálními potřebami, stejně jako s Emancipovanou scénografií, Zabíjející scénografií či Entropickou scénografií.)

B Pářící se scénografie = to je, když se dvě (nebo více) scénografické entity prolnou a vytvoří novou. Například když se už konečně dovařený sliz rozlije po prostoru a ulpí na pomeranči tak, že sliz a pomeranč vytvoří jedinečný objekt – slizoranč. Nebo když se pomeranče někde potloukají s kulatými Bluetooth reproduktory, které po zapnutí hlásí, že jsou připraveny se párovat.

FEST GRAFIE RANIC

Manifest Scénografie bez hranic (Manifesto to Scenography without Borders) vznikl na Akademii múzických umění v Praze v rámci projektu „REALITY SURFING“ podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, které poskytlo MŠMT v roce 2021.

SCÉNOGRAFIE JE VŠUDE,
BEZ OHLEDU NA TO,
JESTLI SI TOHO VŠÍMÁME,
NEBO NE

OBJEKTY MAJÍ VZTAHY
A PERFORMUJÍ SI JE
NAVZÁJEM

MY JSME TAKÉ
OBJEKTY, TAKŽE MY
SI JE TAKÉ NAVZÁJEM
PERFORMUJEME

MŮŽEME SE TAKÉ
SPOJOVAT A UZŘÍT
PERFORMUJÍCÍ OBJEKTY

DÁVAT JE DO URČITÝCH
ASAMBLÁŽÍ

KTERÉ NÁM V URČITÝ
OKAMŽIK DÁVAJÍ SMYSL

MOHLY BYCHOM TYTO
ASAMBLÁŽE NAZÝVAT
„SCÉNOGRAFIE“

ALE PAMATUJME, ŽE
JSOU ŽIVÉ

TAK JAKO MY

věnuje Rozšířené
e rozprostírá daleko
a neodděluje umění
o scénografii mohli
vedeme vás několika
a subkategoriemi.

with all our arms
and all our legs
we move and grab
we walk and clap
we're using shoes
and buying gloves
horses have hooves
wings have doves
but

všema našima rukama
všema našima nohama
jdeme a hrabeme
kráčíme klapeme
rukavice nosíme
a v botách chodíme
koně maj podkovy
křídla zas holubi
však

our future has no prince
slime always wins
everyone struggles deep
everyone needs to dig
steep
to find your way
you need money to pay
and make your da

v tom budoucnost nevězí
sliz vždycky zvítězí
každý s tím zápasí
každý chce prorazit
svou cestou chceš se dát
peníze musíš vydělat
a tvůj den přijde snad
však

our future has no prince
slime always wins
slime always wins
I don't need to tell you
the future has no prince,
you struggle deep
you're digging steep
slime always wins

v tom budoucnost nevězí
sliz vždycky zvítězí
sliz vždycky zvítězí
nemusím ti říkat
v čem budoucnost nevězí
vždyť ty s tím zápasíš
vždyť ty chceš prorazit
sliz vždycky zvítězí
nemusím ti říkat

I don't need to tell you,
you're walking through
our hell, you
with all your arms
and all your legs
you with all your twins
slime always wins
we are massaged by winds
but slime always wins

že našim peklem
procházíš
se všema svýma rukama
se všema svýma nohama
se všema svýma
dvočatama
sliz vždycky zvítězí
když nás větry masírují
sliz vždycky zvítězí

ENTROPICKÁ SCÉNOGRAFIE

Všechny objekty zabírají prostor. Když je chceš použít jako Scénografii a chceš, aby performovaly, potřebuješ jim dát ještě víc prostoru a nezačít vyvádět ze všeho toho zmatku a nepořádku, který vyprodukuje. Jestliže po dni stráveném prací v divadle (nebo v dlouhém lockdownu ve svém vlastním pokoji) zjistíš, že jsi zklamán* a tím jedním velkým zmatkem a nepořádkem*, v němž se nacházíš, není nutné začít ho uklízet. Jen si klidně sedni, relaxuj a pozoruj: Entropická scénografie pro tebe performuje.

zmatek není zmatek
zmatek je zpráva

a mess is not a mess
mess is a message³

Démonizace konceptů nepořádku, rozkladu a entropie je nesmyslná, protože jsou příliš relativní a přístupné pouze logice těch, kteří vynalezli takové věci, jako jsou ploty, francouzské parky, pohraniční strážě. Scénografie bez hranic tihne k rozprostraněnosti a je to normální (jako kdyby neměla žádné hranice). Entropie je manifestací síly věcí.⁴

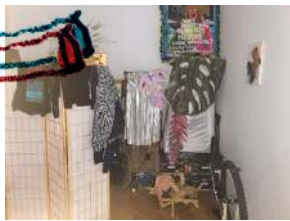
3 Samozřejmě že je snadné říct: „neuklížeš ten nepořádek“. Bohužel i Scénografie bez hranic má své limity. Protože když dáš objektům příliš mnoho prostoru, tak tě pohltí tak, že se několik dní nedostaneš z divadla, budeš jako závislák či závislačka na objektech, zapomeš jména svých přátel a příbuzných. Ale pamatuj: ty si taky zasloužíš svůj vlastní prostor a svobodu; a jestli s tím máš potíže a cítíš, že se stáváš otrokem či otrokyní své vlastní Scénografie bez hranic a že už nemáš sílu postarat se o její potřeby, možná se musíš pokusit stát se sám* sama Emancipovanou scénografií. Alternativou je odpočinout si a stát se na chvíli Spicí scénografií nebo Scénografií utikající z divadla. Mohla by se ti také hodit Uklízející scénografie anebo můžeš prostě jen snít o Sebepečující scénografii (jak jsme to často dělaly my).

4 Můj batoh žije naprosto svým vlastním životem, je v něm celý vesmír a já nikdy nemohu usledovat, odkud se vzaly všechny ty věci, které v něm nacházím.

KRÁČEJÍCÍ SCÉNOGRAFIE

To je, když si pohybující entity vyměňují místa bez tvého přičinění. Ok, všechno je potenciálně v určitém momentu v pohybu... je to jen otázka času. Ale v této chvíli bychom chtěly zmínit například pohyb carpetu lezoucího po klávesnici počítače nebo tanec robotického vysavače. Ty můžeš pozorovat celkem dobře jako člověk, aniž bys musel* a příliš zestárnout. Ok, máš pravdu, kráčení znamená, že potřebuješ nohy. V tomto případě je nejčastějším příkladem z naší zkušenosti člověk na scéně, který si přeje patřit do inventáře. Ale Lidská scénografie je až další kategorie.

Kráčející nebo Pohybující se scénografie může být také přiřazena do kategorie Uklízející scénografie, protože pohybuje objekty (je trochu divné mluvit o „špíně“ v případě Scénografie bez hranic).

Paradox Security
2021/01/24 18:28

Garaz
Neni v klidu

SPÍCÍ SCÉNOGRAFIE

Když jsi pozorován* a, jak spíš, mohl* a bys být považován* a za dekorativní nebo exotický objekt či za sochu. Na našich kolejkách se každý večer odehrával ten samý rituál: zatímco jsem ležela na posteli, četla si nebo se dívala do zdi (dokud akce nezačala), ona se připravovala: převlékla se do trička se psí hlavou (stejného, jako máme v představení), aby se dostala do kontaktu se zdrojem své vnitřní síly, aby našla zbytky energie po únavném dni – a popadla matraci, zvedla ji a pustila na zem.

Ukázal se skřípající dřevěný rám postele a velké mezery nesoucí matraci objasnily mezery v jejím spánku v posledních čtrnácti dnech. Uložila se na matraci, na zem, brzy nehybně odpočívala, přítomna způsobem překvapivě podobným pasivní přítomnosti, kterou využíváme na scéně – člověk aspirující na objekt...

Ještě jedna situace se tomu podobá: řecká pláž, po výletě. Dvě unavené dívky hledají místo k přespání. Promenáda. Na promenádě spousta plážových lehátek. Představujeme si sebe: spící na nich po celou noc, předpokládajíc, že se člověk bude cítit vystavené, spáčovo tělo jako nehybný objekt na podstavci, readymade pro policisty, aby přišli a vybrali pokutu za porušení ještě nepoznaných pravidel. (Takže spící performer*ka by musel* a zaplatit za svou performanci?)

Mimochodem, věděl* a jsi, že poslední lidská zoo byla zavřena až v 60. letech?

UKLÍZEJÍCÍ SCÉNOGRAFIE

může být jakýkoli druh scénografie, který přesouvá špínu/Scénografii na jiné místo (například robotický vysavač AWOWL doručení společností Mr. Black; možná i doručovací společnost sama; ale ta vlastně patří více do Kráčející scénografie).

ZABÍJEJÍCÍ SCÉNOGRAFIE

Existují dva typy Zabíjející scénografie:

A. Jedna tě požívá mentálně / odstraňuje hranice mezi osobním životem, uměním, koničky a prací.

B. Anebo skutečně ubližuje tvému tělu (fén chytající tvé vlasy, zbastlený samopohybující se objekt způsobující krvácení).

SEBEPEČUJÍCÍ SCÉNOGRAFIE

Utopická představa nezávislé scénografie, která se o sebe dokáže postarat před, po či při představení. Také má dvě kategorie:

A. Sebenosící scénografie – dokáže sebe sama přenést na plánované místo (například do zkušebny, do jiného města či země).

B. Sebecistící scénografie – dokáže sebe sama po představení vyčistit. Byl jednou jeden kávovar, který trávil většinu svého času oznamováním proplachovacího procesu, po němž následovalo mnohé blikání světylek a pak procedura připravování se na dalšího zákazníka. Když se s takovou věcí potkáš, můžeš ji také přiřadit k Potenciální scénografii.

Jestliže jsi divadelník nebo divadelnice a nerozumíš-li zcela této ideji, rády bychom si tě dovolily pozvat na jedno z představení našeho kolektivu PYL/

LIDSKÁ SCÉNOGRAFIE

Přesuňme naši pozornost od nelidských entit k lidem jakožto Scénografii. Lidská těla jsou v divadle často brána jako něco daného (podobně jako technické vybavení, jen jinak) – jejich přítomnost bývala esenciální součástí představení (bez které by divadlo obvykle neexistovalo), ale také součástí příliš dominantní. A protože je tento manifest částečně inspirován základním konceptem OOO, rády bychom nyní ocitovaly první princip této filozofické školy:

VŠEM OBJEKTŮM MUSÍ BÝT VĚNOVÁNA STEJNÁ POZORNOST, AŽ JSOU LIDSKÉ, NELIDSKÉ, PŘÍRODNÍ, KULTURNÍ, REÁLNÉ, ČI FIKČNÍ.⁵

⁵ HARMAN, Graham: *Object-Oriented Ontology: A New Theory of Everything*. Pelican books, 2018, s. 9, autorský překlad.

Ve Scénografii bez hranic musí mít výstup lidského těla stejnou hodnotu jako všechny ostatní výstupy. Proto chceme jeho přítomnost nazývat Scénografií a hledat nové módy harmonické koexistence lidských a nelidských aktérů v (nejen) divadelním kontextu.

*Pro mě není nic krásnějšího než kombinace lidských a neživých objektů na scéně.
Jen to by pro mě v divadle bylo dostatečnou inspirací.*

Kromě Živé scénografie existuje...

POŘÁDNÁ SCÉNOGRAFIE / PATRIARCHÁLNÍ SCÉNOGRAFIE / ENTROPII ODOLÁVÁJÍCÍ SCÉNOGRAFIE, která proklamuje potřebu profesionality a pořádnosti procesu i výsledku, která způsobuje závislost (Vysoce návyková scénografie). Jestliže je něco vytvořeno takovouto pořádnou cestou, může to být odolné dokonce i vůči entropii. Tahle kategorie nás zas tak moc nezajímá, protože v ní nezbyvá prostor pro nehody/náhody, které životosti svědčí nejvíce.

Co nás zajímá, je nepořádné pořádné a